

Π.3.2.5 Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης

Νεοελληνική Λογοτεχνία

Στ΄ Δημοτικού

Τίτλος:

«Σε γνωρίζω από την κόψη»

Συγγραφή: ΠΕΤΡΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Εφαρμογή: ΠΕΤΡΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Θεσσαλονίκη 2013

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, τους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.5. Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνοι υπο-ομάδας εργασίας γλώσσας πρωτοβάθμιας:

Κώστας Ντίνας & Σωφρόνης Χατζησαββίδης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101, Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Σε γνωρίζω από την κόψη

Εφαρμογή σεναρίου

Πέτρου Κωνσταντίνος

Δημιουργία σεναρίου

Πέτρου Κωνσταντίνος

Διδακτικό αντικείμενο

Νεοελληνική Λογοτεχνία

Τάξη

Στ' Δημοτικού

Σχολική μονάδα

20^ο Δημοτικό σχολείο Λάρισας

Χρονολογία

Από 24-02-2014 έως 24-03-2014

Διδακτική/θεματική ενότητα

Γλώσσα Ε' - ΣΤ' Δημοτικού, τεύχος β', ενότητα 12: «25^η Μαρτίου»

Διαθεματικό

Ναι

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

Ι. Φιλολογικής ζώνης

Ιστορία

Νεοελληνική Λογοτεχνία

Χρονική διάρκεια

Για την εφαρμογή του σεναρίου απαιτήθηκαν 20 διδακτικές ώρες.

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, αίθουσα εκδηλώσεων σχολείου

II. Εικονικός χώρος: ηλεκτρονική εφημερίδα τάξης, Wiki

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Για να είναι εφικτή η υλοποίηση του σεναρίου θα πρέπει ο εκπαιδευτικός καθώς και οι μαθητές να είναι εξοικειωμένοι με τη διαχείριση αρχείων και φακέλων, με τη χρήση επεξεργαστή κειμένου, την πλοήγηση στο διαδίκτυο, καθώς και με την ομαδοσυνεργατική διδασκαλία. Όσον αφορά στην υλικοτεχνική υποδομή, προϋπόθεση για την εφαρμογή του σεναρίου αποτελεί η ύπαρξη Εργαστηρίου Πληροφορικής με προβολικό.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη.

Το σενάριο στηρίζεται

Πέτρου Κωνσταντίνος, Σε γνωρίζω από την κόψη, Νεοελληνική Γλώσσα, Στ' Δημοτικού, 2013

Το σενάριο αντλεί

Β. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το σενάριο ως προέκταση τους ενότητας 12 που υπάρχει στο βιβλίο, η οποία αναφέρεται στην 25^η Μαρτίου 1821, προσδοκά να δώσει την ευκαιρία τους μαθητές να μάθουν περισσότερα για τον «Ύμνο εις την Ελευθερίαν». Αυτό θα προκύψει καταρχάς διαβάζοντας οι μαθητές ολόκληρο το ποίημα του Διονύσιου Σολωμού, του οποίου οι 2 πρώτες στροφές αποτελούν τον εθνικό τους ύμνο, και κατόπιν προσπαθώντας να εντοπίσουν τα γεγονότα και τα νοήματα που εμπεριέχονται σ' αυτό.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Η ελληνική εκπαίδευση εδώ και αρκετά χρόνια θα έπρεπε να είχε αλλάξει «πρόσωπο», ακολουθώντας το ρεύμα που υιοθέτησαν πολλά εκπαιδευτικά συστήματα, τουλάχιστον στην Ευρώπη. Η εμμονή σε πρακτικές του παρελθόντος, η στείρα φαντασία αυτών που δημιουργούν το πλαίσιο λειτουργίας για την Παιδεία, αλλά και η «ενσωμάτωση» όλων των καταναλωτικών προτύπων στη φιλοσοφία της νέας γενιάς, η οποία μεγάλωσε σε ένα καθεστώς ευμάρειας και «εύκολων λύσεων», κατέστησαν την ελληνική Παιδεία ένα κακέκτυπο συστήματος, που μόνο πολιτισμό, δημιουργικότητα, φαντασία και μεράκι δεν προάγει.

Έτσι οι μαθητές, «γνήσια τέκνα» αυτού του συστήματος, έρχονται σε επαφή με την ποίηση μόνο ως υποχρέωση ή ως απαγγελία σε κάποια σχολική εορτή, για να τους «καμαρώσουν» οι οικείοι τους. Ίσως θα ήταν υπερβολή να υποστηρίξει κάποιος ότι ανάμεσα τους μαθητές και των δύο πρώτων βαθμίδων εκπαίδευσης ελάχιστοι ίσως γνωρίζουν ότι οι δύο στροφές που ακούγονται ως Εθνικός Ύμνος τους χώρας τους είναι η αρχή ποιήματος 158 στροφών, που έγραψε ο Διονύσιος Σολωμός (αυτό το ξέρουν όλοι), επανήσιος ποιητής που έζησε σε εκείνα τα χρόνια τους

επανάστασης του 1821. Ακόμα λιγότεροι ίσως γνωρίζουν ότι αυτό το μεγάλο ποίημα είναι μια αποτύπωση των γεγονότων που εκτυλίχθηκαν κατά τα δύο πρώτα χρόνια του Ξεσηκωμού.

Επιπλέον όλοι οι Έλληνες γνωρίζουμε για τα γεγονότα τους Επανάστασης μέσα από τις πηγές, αλλά πολύ περισσότερο από τα σχολικά βιβλία. Όποια και να είναι η θέση των ιστορικών, δεν παύει να είναι καθαρά επιστημονική. Γι' αυτό η μελέτη του «Ύμνου εις την Ελευθερίαν» από λογοτεχνικής πλευράς είναι απαραίτητη. Έτσι η σοβαρότητα και ακρίβεια της ιστορικής επιστήμης διαλέγονται με την ευαισθησία και τα υψηλότερα νοήματα τους λογοτεχνίας. Η «κοσμογονική» και «διαφορετική» απεικόνιση του ελληνικού θαύματος του 1821 μέσα από τον Ύμνο είναι ένα από τα πλεονεκτήματά τους σε σύγκριση με την Ιστορία.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Η τετριμμένη επανάληψη των όσων «πρέπει» να ακουστούν κάθε φορά που έρχεται ο εορτασμός τους 25^{ης} Μαρτίου 1821 «επιβάλλει» από την πλευρά των μαθητών μια διαφορετική προσέγγιση τους εξέλιξης τους επανάστασης, ιδωμένη από μια διαφορετική πλευρά. Οι μαθητές στερούνται εξαιτίας της στείρας παράθεσης «ξερών» ιστορικών γεγονότων πλήθος γνώσεων τόσο για τον κόσμο όσο και για τη γλώσσα, και βέβαια για τη λογοτεχνία. Η διαφορετική προσέγγιση που προαναφέρθηκε προσφέρει βεβαίως και νέους γραμματισμούς τους μαθητές.

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Με το σενάριο αυτό επιδιώκουμε οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- να γνωρίσουν μια ψηφιακή βιβλιοθήκη λογοτεχνικών κειμένων·
- να αντιληφθούν την πολύπλευρη διάσταση του «Ύμνου εις την Ελευθερίαν» καθώς και ορισμένα στοιχεία γραφής του·
- να γνωρίσουν σημαντικά ιστορικά γεγονότα των δύο πρώτων χρόνων της Επανάστασης·

- να συγκρίνουν περιγραφές γεγονότων από διαφορετικές πηγές·
- να μάθουν για τη στάση των Μεγάλων Δυνάμεων στο Ελληνικό Ζήτημα·
- να μάθουν για τους εμφύλιες διαμάχες των Ελλήνων διαχρονικά·
- να διαπιστώσουν τη συμβολή του ναυτικού στην έκβαση του Αγώνα·
- να αντιληφθούν και να προβληματιστούν για τη «δικαιολογία» που εμπεριέχει ο Ύμνος για τα έκτροπα των Ελλήνων·
- να ανακαλύψουν το τίμημα για την απόκτηση τους ελευθερίας το 1821·
- να μάθουν να ακούν απαγγελίες ποιημάτων και να τους συγκρίνουν μεταξύ τους·
- να μάθουν επιπλέον πληροφορίες για τον Εθνικό Ύμνο·
- να γνωρίσουν την επιρροή του Σολωμού τους μεταγενέστερους ποιητές·

Γνώσεις για τη γλώσσα

Με το σενάριο αυτό επιδιώκουμε οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- να αποκτήσουν νέο λεξιλόγιο, ως αποτέλεσμα τους ενασχόλησής τους με τον «Ύμνο εις την Ελευθερίαν»·
- να εξοικειωθούν με τον λογοτεχνικό και δη ποιητικό λόγο·
- να καλλιεργήσουν τον (ψηφιακό) γραπτό τους λόγο, δημιουργώντας κείμενα·
- να εξοικειωθούν με την οργάνωση πληροφοριών γύρω από ένα θέμα·
- να αντιλαμβάνονται ότι στο διαδίκτυο ο λόγος μπορεί να έχει διαφορετικό ύφος ανάλογα με την περίπτωση·
- να έρθουν σε ηλεκτρονική επαφή με ένα κείμενο πολυτονικής γραφής·

Γραμματισμοί

Με το σενάριο αυτό επιδιώκουμε οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- να αντλούν πληροφορίες από ψηφιακά περιβάλλοντα τους ψηφιακές εγκυκλοπαίδειες και λεξικά·
- να εξοικειωθούν με τρόπους πλοήγησης μέσα σε έναν ιστότοπο·

- να εξοικειωθούν με την άντληση ποικίλων πληροφοριών από δικτυακούς τόπους·
- να εξοικειωθούν με λογισμικό επεξεργαστή κειμένου και δη με τη χρήση ορισμένων από τα εργαλεία που διαθέτει·
- να συγκρίνουν το περιεχόμενο ιστοσελίδων·
- να μάθουν να αντιγράφουν και να επικολλούν κείμενο·
- να μάθουν να αποθηκεύουν ένα αρχείο·
- να καταλάβουν ότι οι πληροφορίες του διαδικτύου δεν είναι πάντα αξιόπιστες, εάν προέρχονται από μία μόνο πηγή·
- να δημιουργούν «συννεφόμελα» σε κατάλληλα περιβάλλοντα.

Διδακτικές πρακτικές

Οι διδακτικές πρακτικές με τους οποίες είναι απαραίτητο να υλοποιηθεί το συγκεκριμένο σενάριο είναι η ομαδοσυνεργατική διδασκαλία και η σταδιακή ανακάλυψη και εμπέδωση τους γνώσης. Η χρήση των ερωτήσεων για την εκμείωση τους προγενέστερης γνώσης των μαθητών αλλά και ο καταιγισμός ιδεών και ερεθισμάτων αποτελούν τα χαρακτηριστικά στα οποία θα βασιστεί ο εκπαιδευτικός για την εκπλήρωση των στόχων του σεναρίου. Περισσότερα τους μπορεί να διακρίνει κάποιος διαβάζοντας τα στάδια και την πορεία διδασκαλίας (βλ. [κεφ. Ε. Λεπτομερής παρουσίαση τους πρότασης.](#)).

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Με αφορμή τον εορτασμό τους 25^{ης} Μαρτίου 1821 οι μαθητές εκτός από τα κείμενα που υπάρχουν στην ενότητα 12 του σχολικού βιβλίου διαβάζουν και μερικά από το *Ανθολόγιο Νεοελληνικών Κειμένων Ε-Στ' Δημοτικού*. Σε ένα από αυτά, και συγκεκριμένα στο [«Ο μικρός μπουρλοτιέρης»](#) τους Γαλάτειας Γρηγοριάδη-Σουρέλη

(σ. 199), οι μαθητές καλούνται μετά το τέλος τους ανάγνωσης να απαντήσουν σε ορισμένες ερωτήσεις-δραστηριότητες. Η τρίτη ερώτηση-δραστηριότητα ζητά από τους μαθητές «Βρείτε από τον Ύμνο εις την Ελευθερίαν του Διονύσιου Σολωμού τους σχετικές στροφές που ο ποιητής μιλάει για τη διχόνοια», γεγονός που αποτελεί πρώτης τάξεως ευκαιρία να ασχοληθούν οι μαθητές με το συνολικό περιεχόμενο του «Ύμνου εις την Ελευθερίαν».

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Κάθε χρόνο, σε όλη την Ελλάδα, από την Α΄ ως τη Στ΄ Δημοτικού το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών προβλέπει την ανάγνωση κειμένων και ποιημάτων για την επανάσταση του 1821. Το μάθημα της Ιστορίας της Στ΄ τάξης αναφέρεται αρκετά στην επανάσταση του 1821 και στα αποτελέσματά της. Τέλος, σίγουρα σχεδόν σε όλους τους Έλληνες το άκουσμα του Εθνικού Ύμνου φέρνει στο μυαλό τους τα σχολικά χρόνια.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Στο παρόν σενάριο οι μαθητές εκμεταλλεύονται τις υπηρεσίες του Διαδικτύου τόσο για την αναζήτηση πληροφοριών, όσο και για την πρόσβαση σε ψηφιακά περιβάλλοντα (λεξικό, βιβλιοθήκη). Επίσης η χρήση του WORDLE προσδίδει μια «διαφορετική» διάσταση στους στίχους του «Ύμνου εις την Ελευθερίαν», και βέβαια η οργάνωση των πληροφοριών από τους μαθητές επιτυγχάνεται στο έπακρο, με την αξιοποίηση των εργαλείων που διαθέτει το πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου. Επιπρόσθετα πρέπει να τονιστεί και η δυνατότητα εντοπισμού στο διαδίκτυο σπάνιων και δυσεύρετων ακουσμάτων, όπως οι δύο απαγγελίες που ακούγονται στο σενάριο, και μάλιστα σε έγκυρους ιστότοπους, όπως αυτός του «Σπουδαστήριου Νέου Ελληνισμού».

Κείμενα

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Ε- ΣΤ΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ:

Γαλάτεια Γρηγοριάδη-Σουρέλη: [«Ο μικρός μπουρλοτιέρης»](#)

Ιστοσελίδες

Ενημερωτικός ιστότοπος madata.gr: [Υμνος εις την Ελευθερία: Τον έχετε διαβάσει όλο](#);

Ιστότοπος Δημήτρη Λιαντίνη: [«Ο Σολωμός ως σωτήρας του μύθου του '21»](#), ομιλία την 8-4-1998 στη Ζάκυνθο

Αθανάσιος Δέμος: [Πώς είδαν οι ξένοι την Ελληνική Επανάσταση](#)

Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας: Ο Ύμνος εις την Ελευθερίαν και οι ξενόγλωσσες μεταφράσεις του

Λογοτεχνικός ιστότοπος diastixo.gr: Οδυσσέας Ελύτης, [«Τη γλώσσα μου την έδωσαν ελληνική»](#)

Ιστότοπος της Ελληνικής Βουλής: [Χρονολόγιο της Ελληνικής επανάστασης](#)

Προσωπικός ιστοχώρος Νεκτάριου Μαμαλούγκου: [Διονύσιος Σολωμός - Ό Ύμνος εις την Έλευθερίαν](#)

Ψηφιακά περιβάλλοντα

[Σπουδαστήριο Νέου Ελληνισμού](#)

[Λεξικό της κοινής Νεοελληνικής Γλώσσας](#)

[Βικιπαίδεια](#)

www.wordle.net

Ψηφιακό σχολείο:

Βιβλίο *Ιστορίας ΣΤ' Δημοτικού*: [2^η](#) και [3^η](#) ενότητα

Βιβλίο *Ιστορίας Γ' Γυμνασίου*: αρκετές ενότητες

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

1η–3η διδακτική ώρα

1^η ημέρα

Η πρώτη ημέρα εφαρμογής ήταν η Δευτέρα 24/2/2014, και ξεκίνησε με την πρωτότυπη δημιουργία των ομάδων. Κάθε μαθητής, χωρίς να βλέπει στον πίνακα, πήγαινε και συμπλήρωνε το όνομά του σε μία από τους πέντε ομάδες (Παπαφλέσσας, Κολοκοτρώνης, Καραϊσκάκης, Μακρυγιάννης, Μπότσαρης· Τεκμήριο 1).

Τεκμήριο 1

Έτσι, και χωρίς να παραπονεθεί κάποιος –το αντίθετο μάλιστα, αφού αυτή η διαδικασία τους ενθουσίασε– οι μαθητές δημιούργησαν τους ομάδες τους και ξεκίνησε η ανάγνωση του αποσπάσματος «Ο μικρός μπουρλοτιέρης». Το κείμενο φάνηκε να ενδιαφέρει τους μαθητές, αφού κατά τη διάρκεια τους ανάγνωσής του ήταν αρκετά προσηλωμένοι σε αυτό (Τεκμήριο 2). Μετά ακολούθησε συζήτηση για

Τεκμήριο 2

τη διχόνοια που αναφέρεται στις εργασίες-δραστηριότητες που ακολουθούν το κείμενο, για την αναφορά του Σολωμού σε αυτήν μέσω του Ύμνου εις την Ελευθερίαν, και βέβαια οι μαθητές θυμήθηκαν το μάθημα τους Ιστορίας (σ. 116), στο οποίο έχουν δει τους δύο πρώτες στροφές (144-145). Στη συνέχεια οι μαθητές οδηγήθηκαν στην αίθουσα πληροφορικής και άνοιξαν από τον κοινόχρηστο φάκελο το [1^ο φύλλο εργασίας](#) (Τεκμήριο 3). Σύμφωνα με αυτό οι μαθητές διάβασαν τις

Τεκμήριο 3

στροφές 144-145, τους οποίες είχαν ήδη συναντήσει κατά τη διάρκεια του συγκεκριμένου μαθήματος τους Ιστορίας. Κατόπιν, οι μαθητές επισκέφθηκαν ιστοσελίδα στην οποία κάποιος απευθύνει μια ρητορική –θα υποστηρίζαμε– ερώτηση για το πόσοι έχουν διαβάσει ολόκληρο τον Εθνικό Ύμνο (τεκμήριο 4). Μία μαθήτριά του είχε κάνει ήδη το προηγούμενο βράδυ, μιας και τους είχα προετοιμάσει για το ξεκίνημα τους εφαρμογής. Μάλιστα, εκτύπωσε τον Ύμνο και πρότεινε να φωτοτυπηθεί και να μοιραστεί σε όλους τους συμμαθητές τους, επιθυμία που

Τεκμήριο 4

–φυσικά– πραγματοποιήθηκε. Τώρα όμως δεν υπήρχε κάτι στα χέρια τους για να διαβάσουμε, γι' αυτό οι μαθητές επισκέφθηκαν αμέσως μετά τον ιστότοπο του [«Σπουδαστηρίου του Νέου Ελληνισμού»](#), όπου τους έδειξα πώς αναζητούμε ένα έργο ή πώς με οδηγό το αριστερό μενού το εντοπίζουμε μέσα στην πληθώρα ιστοσελίδων που υπάρχουν στον ιστότοπο (Τεκμήριο 5). Εναλλακτικά τους πρότεινα να επισκεφθούν το Ψηφιακό Σχολείο, για να δουν ότι και από τον συγκεκριμένο σύνδεσμο, κάτω από το κείμενο [«Ο μικρός μπουρλοτιέρης»](#) μπορούν να επιτύχουν το ίδιο αποτέλεσμα.

Τεκμήριο 5

Στη συνέχεια, και αφού οι μαθητές είχαν ήδη δημιουργήσει και αποθηκεύσει στον κοινόχρηστο φάκελο έγγραφο σε επεξεργαστή κειμένου, ξεκίνησαν να συζητούν για τα χαρακτηριστικά στοιχεία του Ύμνου καθώς και για θέματα ύφους, γλώσσας, περιεχομένου κλπ. Μετά τη συζήτηση συμφωνήθηκε στο έγγραφο που δημιούργησαν να γράφουν ό,τι τους ζητηθεί από δω και πέρα (βλ. φάκελο «Scolia»), κάτι που έγινε, όπως θα φανεί στη συνέχεια. Σε αυτό το σημείο τους πρότεινα να πληκτρολογούν οποιαδήποτε άγνωστη λέξη συναντήσουν τους στροφές του Ύμνου στο [Λεξικό τους Κοινής Νεοελληνικής \(Τριανταφυλλίδη\)](#), για να μάθουν την ερμηνεία τους, αν υπάρχει. Η αφορμή δόθηκε όχι από την υλοποίηση τους 4^{ης} δραστηριότητας, αλλά από την ερώτηση (ή μάλλον παρατήρηση) μαθήτριας για το ύφος και τη γλώσσα του Σολωμού (Τεκμήριο 6). Αμέσως μετά οι μαθητές άνοιξαν από τον κοινόχρηστο φάκελο το αρχείο «Χρονογραμμή του Ύμνου εις την Ελευθερίαν» ([παράρτημα 1](#)), το

Τεκμήριο 6

οποίο δεν δημιουργήθηκε από τους ίδιους, όπως αρχικά προέβλεπε το σενάριο, αλλά τους δόθηκε έτοιμο, για να μη χαθεί η ουσία, προσπαθώντας να δημιουργήσουν τον πίνακα στον επεξεργαστή κειμένου, κάτι άλλωστε το οποίο έχουν πράξει αρκετές

φορές στο παρελθόν (Τεκμήριο 7). Οι μαθητές συμπλήρωσαν την έννοια της διχόνοιας, δυσκολεύτηκαν να εντοπίσουν τον χρόνο, γι' αυτό τους πρότεινα να ξανακοιτάξουν τη σελίδα 116 στο βιβλίο. Στην ερώτηση «τι θα γράψουμε στη στήλη των «σχετικών στροφών»; η απάντηση ήταν να μη βιάζονται, διότι η αναφορά τους εμφύλιες διαμάχες των επαναστατημένων Ελλήνων μέσω του Ύμνου εις την Ελευθερίαν θα συνεχιστεί και αύριο. Στο τέλος αποθηκεύτηκαν τα αρχεία που δημιουργήθηκαν και συμπληρώθηκαν στον κοινόχρηστο φάκελο.

Τεκμήριο 7

Η αναφορά και η περιγραφή των στοιχείων του Ύμνου από τους μαθητές είναι ίσως το μοναδικό κριτήριο για την αξιολόγησή τους. Όμως αυτό που φάνηκε κατά την πρώτη ημέρα εφαρμογής, ήταν η θετική αποδοχή τους ενασχόλησής τους με τον Ύμνο και η επιθυμία των μαθητών να συνεχίσουμε την «γνωριμία» τους, με αυτό το σπουδαίο ποιητικό έργο.

4η & 5η διδακτική ώρα

2^η ημέρα

Η δεύτερη ημέρα εφαρμογής του σεναρίου ήταν η Τρίτη 25/2/2014, η οποία ξεκίνησε με τους μαθητές να ανοίγουν το [2^ο φύλλο εργασίας](#) (Τεκμήριο 8). Αφού διάβασαν την

Τεκμήριο 8

1^η δραστηριότητα, ακολούθησε συζήτηση για τα θέματα που θίγονταν τους στροφές 144-145 και 147, αλλά και για τον αδελφοκτόνο Κάιν. Από την συζήτηση αναδύθηκε η άγνοια των μαθητών όσον αφορά τον βιβλικό μύθο του Κάιν και του Άβελ, γεγονός που προκάλεσε εντύπωση. Ελάχιστοι γνώριζαν την ιστορία και μερικοί είχαν μπερδέψει τα πράγματα στο μυαλό τους. Για να μπορέσουν λοιπόν οι μαθητές να διαβάσουν τους στροφές που προβλέπονταν, τους πρότεινα να επαναλάβουν τη μετάβαση στην κατάλληλη ιστοσελίδα του [«Σπουδαστηρίου Νέου Ελληνισμού»](#), εκμεταλλευόμενος την ευκαιρία να δουν οι μαθητές και να γνωρίσουν τον ιστότοπο ακόμη μια φορά (Τεκμήριο 9). Από αύριο θα μοιραστούν ούτως ή άλλως τα φωτοαντίγραφα που προαναφέρθηκαν και θα μπορούν να διαβάζουν από εκεί τις στροφές που κάθε φορά θα μελετούν.

Τεκμήριο 9

Στη συνέχεια οι μαθητές επισκέφθηκαν το Ψηφιακό Σχολείο για να διαβάσουμε το ποίημα [«Του νεκρού αδελφού»](#) με το οποίο ο Μίκης Θεοδωράκης «προσπάθησε» να συμφιλιώσει τη διχασμένη μεταπολεμική Ελλάδα (Τεκμήριο 10). Εξαιτίας μάλιστα

αυτού του γεγονότος κατηγορήθηκε έντονα από γνωστούς και φίλους. Δόθηκε έτσι και μια άλλη διάσταση στην έννοια του εμφυλίου πολέμου, αφού εκτός από την ποίηση του Σολωμού, οι μαθητές αντιλήφθηκαν ότι υπάρχουν αναφορές και σε άλλους ποιητές, στην εθνική κατάρα των «μόνιμων» διχασμών. Κατόπιν οι μαθητές διάβασαν τις στροφές 139-141, με τις οποίες ο Σολωμός ξεκινά την αναφορά του στις εμφύλιες διαμάχες, και τις δύο τελευταίες, για να σχολιάσουν αν τους αρέσει το τέλος του Ύμνου εις την Ελευθερίαν. Έτσι και έγινε, αφού οι μαθητές έγραψαν τα

Τεκμήριο 10

σχολία τους για τη διχόνοια και συνέχισαν με τον σχολιασμό του τέλους του Ύμνου (Τεκμήριο 11).

Τεκμήριο 11

Ως επιστέγασμα τους δεύτερης ημέρας εφαρμογής ήταν η -εντυπωσιακά ώριμη- απαγγελία των στροφών 140-158 από τους μαθητές, τους προβλεπόταν να γίνει με την δραστηριότητα 5 και η ταυτόχρονη –εμβόλιμη– συζήτηση για τους δυσνόητες στροφές. Επίσης, θα πρέπει να τονιστεί και η ικανοποιητική καταγραφή των απόψεών τους στο έγγραφο που από τη χθεσινή ημέρα δημιούργησαν (βλ. φάκελο «Sxolia»). Έτσι, για αρχή, οι μαθητές απέδωσαν πολύ περισσότερα απ' ό,τι θα περίμενε κανείς,

δεδομένης και τους έλλειψης της κατάλληλης κουλτούρας ώστε να διαβάζουν και να κατανοούν ποίηση υψηλού επιπέδου. Έτσι θα έστεκε η άποψη που θέλει θετικό, το αποτέλεσμα τους αξιολόγησης των μαθητών, αλλά και του ίδιου του σεναρίου.

Τεκμήριο 12

6η-8η διδακτική ώρα

3^η ημέρα

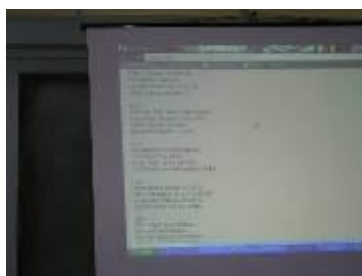
Η Τρίτη ημέρα εφαρμογής (Τετάρτη 26/2/2014) ξεκίνησε με το άνοιγμα του [3^{ου} φύλλου εργασίας](#) από τους μαθητές (Τεκμήριο 12) και την προσπάθειά τους να καταλάβουν τι εννοεί ο ποιητής τους στροφές 134-139. Παρόλο που οι μισοί σχεδόν μαθητές έχουν καταλάβει περί τίνος πρόκειται, δυσκολεύτηκαν να καταλήξουν σε κάποιο συμπέρασμα συνδυάζοντας τους πληροφορίες που δίνουν οι συγκεκριμένες στροφές. Γι' αυτό και εξηγώντας τους ότι επειδή δεν υπάρχει στο βιβλίο τους κάτι σχετικό, οι μαθητές επισκέφθηκαν το ψηφιακό σχολείο και συγκεκριμένα το βιβλίο

Τεκμήριο 13

Ιστορίας τους Γ΄ Γυμνασίου και τους σελίδες [30-31](#), για να μάθουν για τον απαγχονισμό τους Πατριάρχη Γρηγορίου του Ε΄, το Πάσχα του 1821, μέρος των γενικότερων αντιποίνων των Τούρκων για τους πρώτες επιτυχίες των επαναστατημένων Ελλήνων (Τεκμήριο 13). Κατόπιν οι μαθητές ξαναδιάβασαν τις στροφές 113-116 (Τεκμήριο 14), για να αντιληφθούν περισσότερο τα γεγονότα

Τεκμήριο 14

που προαναφέρθηκαν. Σε αυτό το σημείο εκφράστηκε η απορία τι σημαίνει η λέξη «πιστομητό» (στροφή 116), για να τους υπενθυμίσω το [Λεξικό τους Κοινής Νεοελληνικής Γλώσσας](#) και την αναζήτηση που μπορούν να πραγματοποιήσουν. Οι μαθητές ανταποκρίθηκαν με το παραπάνω, αφού εξαρχής αναζήτησαν την ερμηνεία τους λέξης στο [Λεξικό τους Κοινής Νεοελληνικής](#), μετά στη [Google](#), αλλά και σε γνωστό λεξικό, το οποίο η τάξη τους διαθέτει σε ηλεκτρονική μορφή και θεωρείται από τα πλέον αξιόπιστα (Τεκμήριο 15).

Τεκμήριο 15

Στη συνέχεια η συζήτηση άνοιξε με την ανάγνωση των στροφών 137-139 και με θέμα, τη «γέφυρα» που στήνει ο Σολωμός για να φύγει από τα γεγονότα σχετικά με τον Πατριάρχη και να «προετοιμάσει το έδαφος» για τη διχόνοια, που όπως είδαμε επεκτείνεται από τη στροφή 140 ως το τέλος του Ύμνου. Αμέσως μετά η συζήτηση περιστράφηκε γύρω από το περιεχόμενο των στροφών 123-133, στις οποίες ο ποιητής αναφέρεται στη συμβολή των ναυτικών στον Αγώνα, γεγονός που είδαν στη [σελίδα 103](#) του βιβλίου τους Ιστορίας, αλλά και για τη σημασία της θάλασσας στη ζωή των Ελλήνων. Αναφέρθηκε βεβαίως και το κάψιμο τους ναυαρχίδας στην Τένεδο, τόσο στην απαγγελία της στροφής 130, όσο και στο βιβλίο της Στ' τάξης αλλά και στα σχόλια του ποιητή κάτω από τις 158 στροφές του Ύμνου. Μετά οι μαθητές άνοιξαν

Τεκμήριο 16

τη «Χρονογραμμή του Ύμνου εις την Ελευθερίαν» για να συμπληρώσουν τον πίνακα με τα νέα στοιχεία που εντόπισαν (Τεκμήριο 16). Αφού αποθήκευσαν τις αλλαγές που έκαναν στα έγγραφα, οι μαθητές άνοιξαν το [4^ο φύλλο εργασίας](#) (Τεκμήριο 17) με

Τεκμήριο 17

βάση το οποίο διάβασαν σιωπηρά τις στροφές 88-120. Κατά τη διάρκεια της ανάγνωσης μια μαθήτρια έψαξε και βρήκε (μόνη της) κυπριακό ιστότοπο, σε μια ιστοσελίδα του οποίου υπήρχε μια ανάλυση των στροφών 88-97, και τους την παρουσίασε με μεγάλο καμάρι! (Τεκμήριο 18). Έτσι, αφού τελείωσε η ανάγνωση, συζητήθηκε η τοποθεσία, το γεγονός, η αναφορά του Αχελώου κ.λπ. αλλά κι η έκβαση της μάχης. Κατόπιν οι μαθητές –σύμφωνα με την 8^η δραστηριότητα– οδηγήθηκαν στη [Βικιπαίδεια](#) για να πληκτρολογήσουν «Πρώτη πολιορκία του Μεσολογγίου». Το κουδούνι σταμάτησε τη ροή της εφαρμογής και συμφωνήθηκε να

Τεκμήριο 18

συνεχίσουμε αμέσως μετά το διάλειμμα, όπως και έγινε. Επίσης, παρόλο που η *Βικιπαίδεια* είχε σελίδα με την ανάλογη καταχώριση όταν δημιουργήθηκε το σενάριο (Αύγουστος 2013), τώρα δεν υπήρχε κάτι, παρά μόνο η παρότρυνση να δημιουργήσουμε εμείς τη συγκεκριμένη σελίδα. Έτσι, μετά από μια μικρή αναστάτωση (Τεκμήριο 19), από αναζητήσεις που έκαναν οι μαθητές, τελικά

Τεκμήριο 19

οδηγηθήκαμε σε μια ιστοσελίδα (Τεκμήριο 20) η οποία έμοιαζε με αυτήν που υπήρχε στη [Βικιπαίδεια](#), κι έτσι οι μαθητές είχαν στη διάθεσή τους σχεδόν το σύνολο των

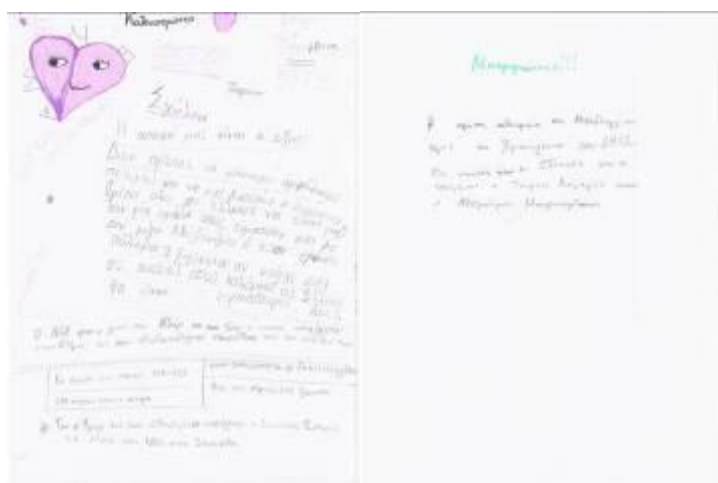

στοιχείων που χρειάζονταν για να υλοποιήσουν τις δραστηριότητες 3-4 του 4^{ου} φύλλου εργασίας. Στην αρχή οι μαθητές σημείωναν αυτά που τους ενδιέφεραν σε

Τεκμήριο 20

χαρτί (Τεκμήριο 21) για να ενσωματώσουν κατόπιν στο αρχικό έγγραφο, στο οποίο η κάθε ομάδα καταγράφει τα ενδιαφέροντα και αξιοσημείωτα που κάθε φορά χρειάζεται ή απαιτείται. Αυτό βέβαια, λόγω πίεσης χρόνου δεν πραγματοποιήθηκε

Τεκμήριο 21

εκείνη τη στιγμή, αλλά οι μαθητές υποσχέθηκαν ότι αφού σκεφθούν και μελετήσουν καλύτερα τις δραστηριότητες στο σπίτι τους θα προσθέσουν τα καινούργια στοιχεία την αυριανή ημέρα και θα τα αναρτήσουν προσωρινά στο Wiki ή στην e-φημερίδα της τάξης τους (Τεκμήριο 22). Συνεχίζοντας, οι μαθητές επισκέφτηκαν ιστοσελίδα, όπου διάβασαν στην [ομιλία](#) του Δημήτρη Λιαντίνη μεταξύ άλλων ότι ο Σολωμός σε πολλά σημεία του Ύμνου δικαιολογεί τις βιαιότητες των Ελλήνων, αναφέροντας την πολύχρονη καταπίεση και ανέχεια ως αιτία αυτού.

Τεκμήριο 22

Ακολούθησε συζήτηση γι' αυτό το θέμα, αλλά δεν επεκτάθηκε αρκετά, γιατί ούτως ή άλλως την άποψή τους οι μαθητές θα την καταθέσουν στο τέλος. Από την άλλη, την επόμενη ημέρα προβλέπεται οι μαθητές να ασχοληθούν ξανά με το συγκεκριμένο θέμα και ιδιαίτερα με το κατά πόσο «ο σκοπός αγιάζει τα μέσα». Τέλος οι μαθητές υποσχέθηκαν να σκεφτούν και να γράψουν όσα τους ζητούνταν από το 4^ο φύλλο εργασίας. Οι μαθητές με μεγάλο ενδιαφέρον συμμετείχαν στην εφαρμογή, αποκτώντας γνώσεις, και μάλιστα με τρόπο ενδιαφέροντα και ξεχωριστό. Μάλιστα, δεν άργησαν να το φανερώσουν αυτό (Τεκμήριο 23) δημιουργώντας με αυτόν αλλά και με άλλους τρόπους ένα αποτέλεσμα, το οποίο κρίνεται γενικά θετικό.

Τεκμήριο 23

9η & 10η διδακτική ώρα

4^η ημέρα

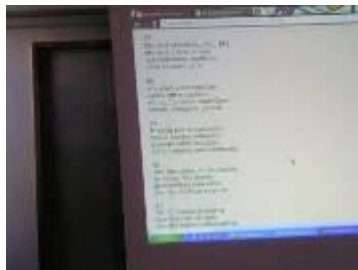
Η τέταρτη ημέρα εφαρμογής ήταν η Πέμπτη 27/2/2014, η οποία ξεκίνησε με τους μαθητές να ανοίγουν το [5^ο φύλλο εργασίας](#) (Τεκμήριο 24) και να απαγγέλλουν σύμφωνα με την 1^η δραστηριότητα τη στροφή 121. Στη συνέχεια απήγγειλαν τις στροφές 83-86, τις οποίες παρατήρησαν, όπως χαρακτηριστικά είπαν, έναν άλλο Σολωμό, χωρίς πολέμους και φρίκη. Η εστίαση στη στροφή 85 προκάλεσε μια μικρή συζήτηση για το τι ακριβώς εννοεί ο ποιητής σε αυτήν τη στροφή. Για να αντιληφθούν καλύτερα οι μαθητές αυτό που μάλλον κατάλαβαν, τους πρότεινα να διαβάσουν την υπ' αριθμόν 6 σημείωση του ποιητή κάτω από τον Ύμνο, για να δουν

Τεκμήριο 24

τα λόγια του Μπάυρον, που παραπονεμένος στενοχωριέται για τους σκλάβους που θα γεννήσουν οι κόρες που θαυμάζει (Τεκμήριο 25).

Στη συνέχεια οι μαθητές αφού διάβασαν τις στροφές 31-34, κατέθεσαν την άποψή τους για το αν είναι δικαιολογημένη αυτή η ορμή της Ελευθερίας. Σε εκείνο το σημείο θυμήθηκαν το μάθημα της Ιστορίας, που αναφέρονταν στις συνθήκες ζωής των υπόδουλων Ελλήνων και βέβαια το συνέδεσαν με αυτό. Η στροφή 34 τους έδωσε τη δυνατότητα να ανοίξουμε μεγάλη συζήτηση για την αναγκαιότητα της βίας καθώς και για την επιδοκιμασία που απολαμβάνει σε ορισμένες περιπτώσεις. Δηλαδή, αναφέροντας αρκετά παραδείγματα προσπαθήσαμε να αναλύσουμε αυτού του είδους

Τεκμήριο 25

την ανθρώπινη συμπεριφορά. Έτσι, όταν τους ρώτησα για το αν θα πρέπει να ζητωκραυγάζουμε τον Κολοκοτρώνη, ο οποίος σκότωσε χιλιάδες Τούρκους (δηλαδή ανθρώπους) και μάλιστα με την ευλογία του Θεού (μέσω παπάδων), οι μαθητές δίστασαν να απαντήσουν εκείνη τη στιγμή, παρόλο που στο παρελθόν δε θα είχαν τον παραμικρό ενδιασμό στο να επιβραβεύσουν αυτήν την ενέργεια του οπλαρχηγού.

Κλείνοντας, έγινε αναφορά στον Ν. Γκάτσο και συγκεκριμένα στον «Κεμάλ», τραγούδι το οποίο γνώριζαν οι μαθητές λόγω συμμετοχής τους στη χορωδία του σχολείου. Μετά, αφού τους εξήγησα ποιος ήταν ο Μαρξ, προσπάθησα να τους δώσω να καταλάβουν ότι η βία δε γεννά, αλλά «ξεγεννά» την Ιστορία, γι' αυτό και ο Μαρξ την αποκαλεί μαμή. Κάπου εκεί οι μαθητές μπερδεύτηκαν για λίγο και έτσι τους άφησα να μελετήσουν τις στροφές που απήγγειλαν πριν, αλλά και να σκεφθούν (Τεκμήριο 26) τι θα γράψουν για το θέμα της «αναγκαίας» βίας, στο έγγραφο που ήδη

Τεκμήριο 26

έχουν δημιουργήσει από την πρώτη ημέρα και συμπληρώνουν σε κάθε νέο ενδιαφέρον στοιχείο που προκύπτει στην εξέλιξη της εφαρμογής (βλ. φάκελο «Scolia»). Τα κείμενα που παρήχθησαν δεν μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι προσφέρουν τη δυνατότητα σε κάποιον να τα αξιολογήσει θετικά. Σημασία έχει όμως ότι οι μαθητές μέρα με τη μέρα, όλο και «έρχονται πιο κοντά» στον Ύμνο.

11η–13η διδακτική ώρα

5^η ημέρα

Η έκτη ημέρα ήταν η Τετάρτη 5/3/2014 και ξεκίνησε μουνδιασμένα μιας και μεσολάβησαν -λόγω Αποκριάς- αρκετές ημέρες, με αποτέλεσμα να χρειαστεί να ξαναπώ αυτά που τις προηγούμενες ημέρες εξελίχθηκαν και αναφέρθηκαν. Οι μαθητές στη νέα εβδομάδα δημιούργησαν καινούργιες ομάδες με άλλα ονόματα ηρώων (Μπουμπουλίνα, Μαυρογένους, Κανάρης, Μιαούλης) με τον ίδιο τρόπο (βλ. 1η ημέρα εφαρμογής), αλλά σε τέσσερις, αυτήν τη φορά, ομάδες. Αυτό έγινε πρώτον γιατί το επιθυμούσαν σφοδρά οι μαθητές, και δεύτερον διότι έκριναν ότι αυτό θα «δοκίμαζε» τη συνεργατικότητα των μαθητών και θα δημιουργούσε έναν επιθυμητό ανταγωνισμό μεταξύ τους. Δεν χρειάστηκε όμως τελικά να σπαταληθεί αρκετός χρόνος γι' αυτό, διότι οι μαθητές αμέσως (ξανα)μπήκαν στο κλίμα του Ύμνου. Έτσι, από τον κοινόχρηστο φάκελο άνοιξαν το [6^ο φύλλο εργασίας](#) (Τεκμήριο 27) και

Τεκμήριο 27

διάβασαν όλοι μαζί την 35^η στροφή και μετά τις 36-37, για να αντιληφθούν βεβαίως ότι πρόκειται για την άλωση τους Τριπολιτσάς. Μετά από αυτό συζητήσαμε για την αναφορά που γίνεται στα παιδιά, για να οδηγηθούν έτσι οι μαθητές στις σημειώσεις του ποιητή και να συνειδητοποιήσουν ότι λίγο μεγαλύτερα παιδιά από τα ίδια είχαν στρατολογηθεί μπροστά στον κίνδυνο (τεκμήριο 28).

Στη συνέχεια, μετά από παράκληση -περισσότερο απαίτηση- των μαθητών απήγγειλα τις υπόλοιπες έως την 73^η στροφές, καταφέροντας πράγματι να κεντρίσω το ενδιαφέρον των παιδιών, αφού και τα ίδια –όπως χαρακτηριστικά ειπώθηκε– «είδαν» αυτό που έμαθαν από το βιβλίο ιδωμένο και παρουσιασμένο με εντελώς διαφορετικό τρόπο. Μετά συζητήσαμε για την αναφορά που κάνει ο Σολωμός στις βιαιότητες των Τούρκων για να «δικαιολογήσει» αυτές των Ελλήνων, κάτι βέβαια που είχε γίνει και

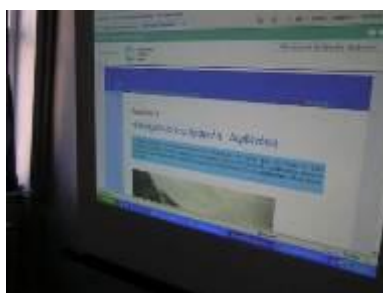
Τεκμήριο 28

τις προηγούμενες ημέρες. Η αφορμή δόθηκε αφού διαβάστηκε η στροφή 50, και οι μαθητές κατάλαβαν αμέσως περί τίνος πρόκειται, όταν διαβάστηκαν και οι στροφές 45 και 48. Οι στροφές 64-66 «μας ανατρίχιασαν, κύριε» είπε μια μαθήτρια, «χαμός», είπε ένας μαθητής, και η κουβέντα περιστράφηκε γύρω από τις βιαιότητες που διαπράττονται σε μία πολεμική πράξη. Στη συγκεκριμένη εικόνα της σφαγής είχαμε αναφερθεί και στο μάθημα της Ιστορίας, όταν κάναμε το μάθημα που αναφερόταν στην άλωση της Τριπολιτσάς (τεκμήριο 29), το οποίο στη συνέχεια επισκέφτηκαν οι

Τεκμήριο 29

μαθητές για να το διαβάσουν και να το συγκρίνουν με τους στίχους του Σολωμού. Το διάλειμμα διέκοψε τη δραστηριότητα 5, η οποία συνεχίστηκε μετά από την επίσκεψη των μαθητών στο βιβλίο της Ιστορίας και συγκεκριμένα στο κεφάλαιο 9, που αναφέρεται στην εκστρατεία του Δράμαλη (Τεκμήριο 30) και στην καταστροφή του στρατού του στα Δερβενάκια. Αυτό έγινε, αφού πρώτα οι μαθητές απήγγειλαν τις

Τεκμήριο 30

στροφές 75-82 και δυσκολεύτηκαν να καταλάβουν τι περιγράφεται σε αυτές, ιδίως στις στροφές 81-82. Οι μαθητές μάντεψαν τον Λεωνίδα και τους 300 του, που αναφέρονται στην 78^η στροφή και στη συνέχεια η κάθε ομάδα έγραψε στα «σχόλια» τις διαφορές και τις ομοιότητες μεταξύ ποιητικού και ιστορικού λόγου (τεκμήριο 31). Αμέσως μετά προτάθηκε στους μαθητές να ανοίξουν ανά ομάδα το αρχείο «χρονογραμμή του Ύμνου εις την Ελευθερίαν» και να συμπληρώσει τις νέες χρονολογίες και τα γεγονότα που συναντήσαμε σήμερα. Σε αυτό το σημείο η ολομέλεια βρέθηκε σε αμηχανία, διότι οι «χρονογραμμές» είχαν τα ονόματα των προηγούμενων ομάδων. Σε δευτερόλεπτα διόρθωσα το λάθος μου και τους είπα ότι θα αλλάξουμε για λίγο τη σύνθεση των ομάδων για να συμπληρώσουν τον πίνακα,

Τεκμήριο 31

όπως και έγινε (Τεκμήριο 32). Επίσης, τους ανέφερα ότι από δω και πέρα η επικαιροποίηση του πίνακα θα γίνεται με τον ίδιο τρόπο.

Τεκμήριο 32

Κατά τη διάρκεια και προς το τέλος της 3^{ης} ώρας, η ομάδα «Μιαούλης» έχοντας ολοκληρώσει τις δραστηριότητες, και με υπαίτιες δύο μαθήτριες που γνωρίζουν το Moviemaker δημιούργησε συλλέγοντας εικόνες ένα σχετικό με αυτά που ασχολούμαστε τις τελευταίες ημέρες βίντεο, ζητώντας μου να τις προτείνω μουσική επένδυση. Αφού το τελείωσαν, προβλήθηκε στην ολομέλεια της τάξης (τεκμήριο

Τεκμήριο 33

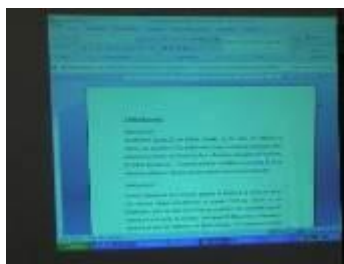

33), και δικαιωματικά χειροκροτήθηκε από όλους. Σε αυτό το σημείο υποσχέθηκα τους μαθητές να το αναρτήσω στο YouTube και να το «υπερσυνδέσω» στο Wiki της τάξης, όπως και έγινε.

14η & 15η διδακτική ώρα

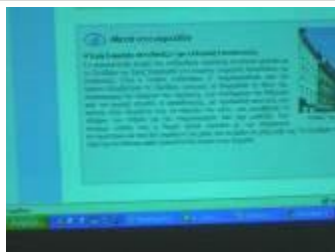
6^η ημέρα

Η έκτη ημέρα εφαρμογής ήταν η Πέμπτη 6/3/2014, και ξεκίνησε με το άνοιγμα του [7^{ου} φύλλου εργασίας](#) από τον κοινόχρηστο φάκελο (Τεκμήριο 34). Σύμφωνα με αυτό

Τεκμήριο 34

οι μαθητές επισκέφτηκαν το Ψηφιακό Σχολείο, και συγκεκριμένα το βιβλίο της Στ' τάξης ([σελίδα 80](#)) και διάβασαν το κείμενο στις «Ματιές στο παρελθόν» (τεκμήριο 35), το οποίο αναφέρεται στην Ιερή Συμμαχία και στην εν γένει στάση των Ευρωπαίων στο Ελληνικό Ζήτημα. Για να βοηθηθούν οι μαθητές στο να δώσουν απαντήσεις στις ερωτήσεις της 7^{ης} δραστηριότητας, επισκέφτηκαν επίσης, το βιβλίο Ιστορίας της Γ' Γυμνασίου, και συγκεκριμένα στη σελίδα 35, για να διαβάσουν

Τεκμήριο 35

σχετικώς (Τεκμήριο 36). Αφού διάβασαν το κείμενο οι μαθητές, ξεκίνησε συζήτηση γύρω από το γεγονός της εναντίωσης των Μεγάλων Δυνάμεων στον Ελληνικό ξεσηκωμό. Τους εξήγησα ότι εκτός από τα πολεμικά μέσα υπάρχουν και τα διπλωματικά. Για να κεντρίσω περισσότερο το ενδιαφέρον τους, τους πρότεινα να παρακολουθήσουν το βράδυ ένα δελτίο ειδήσεων και να προβληματιστούν για το τι συμβαίνει στην Ουκρανία και να διακρίνουν την πολεμική απειλή αλλά και τις διπλωματικές κινήσεις. Στη συνέχεια οι μαθητές απήγγειλαν τις στροφές 24-30 για να

Τεκμήριο 36

μπορέσουν να εντοπίσουν την αγγλική στάση (στροφές 24-25), τη ρωσική (στροφή 24), αλλά και τη στάση της Αυστρίας (στροφή 26). Η αναφορά στο Αιγαίο μου έδωσε τη δυνατότητα να συζητήσω με τους μαθητές τη θαλασσοκρατία της Αγγλίας κατά τον 19^ο αιώνα, και επομένως να ερμηνεύσουν τον χαρακτηρισμό «θηρίο» που αποδίδει στη χώρα ο Σολωμός. Και βέβαια, φρόντισα να τους εξηγήσω τα σχετικά με τον «σκασμένο» Μέττερνιχ και τον ρόλο του στην έναρξη της επανάστασης.

Κατόπιν οι μαθητές απήγγειλαν την 22^η στροφή, στην οποία φαίνεται ο αμερικανικός ενθουσιασμός για την επανάσταση, και διάβασαν το Διάγγελμα του

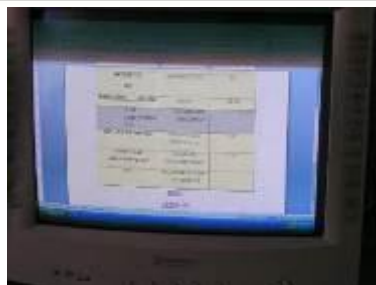
Προέδρου των ΗΠΑ (Τεκμήριο 37), κατανοώντας έτσι ότι οι Αμερικάνοι υποστήριξαν τον ελληνικό αγώνα, μόνο που ήταν «μακριά» για τα δεδομένα της εποχής, για να δείξουν έμπρακτα αυτήν την υποστήριξη. Σε αυτό το σημείο η συζήτηση περιστράφηκε, μετά από παρεμβάσεις και ερωτήσεις των μαθητών, γύρω από τον τωρινό ρόλο των ΗΠΑ στο παγκόσμιο στερέωμα και την πολιτική των επεμβάσεων που υιοθετεί η χώρα

Τεκμήριο 37

αυτή. Αμέσως μετά, και αφού οι μαθητές διάβασαν την 23^η στροφή και 2-3 μάντευαν γιατί αποκαλεί την Ισπανία ο Σολωμός «Ισπανό λιοντάρι», τους πληροφόρησα ότι την ίδια εποχή οι Ισπανοί διεξήγαγαν όμοιο αγώνα (το 1820) προσπαθώντας να διώξουν τον βασιλιά τους και οδηγήθηκε έτσι η χώρα σε εμφύλιο πόλεμο έως το 1823.

Για το τέλος οι μαθητές άνοιξαν τις «χρονογραμμές» και συμπλήρωσαν τα νέα δεδομένα που προέκυψαν σήμερα (τεκμήριο 38). Μετά έγραψαν στο έγγραφο κειμένου με τα σχόλιά τους, το οποίο είχαν δημιουργήσει από την προηγούμενη ημέρα, την άποψή τους για τη στάση των ξένων δυνάμεων απέναντι στον ελληνικό ξεσηκωμό, με βοηθό όλα αυτά που διάβασαν, είδαν και άκουσαν. Αυτά τα κείμενα αποτελούν και το βασικό κριτήριο αξιολόγησης γι' αυτήν την ημέρα.

Τεκμήριο 38

16η–18η διδακτική ώρα

7^η ημέρα

Η έβδομη ημέρα εφαρμογής ήταν η Δευτέρα 10/3/2014. Οι μαθητές άνοιξαν το [8^ο φύλλο εργασίας](#) (τεκμήριο 39) σύμφωνα με το οποίο, αφού απήγγειλαν τη 18^η στροφή, επισκέφθηκαν και το βιβλίο της *Ιστορίας* ([σελ. 59](#)) και διάβασαν ορισμένα

Τεκμήριο 39

στοιχεία για τη ζωή του Ρήγα. Ακολούθησε συζήτηση-απάντηση στις δύο ερωτήσεις της 1^{ης} δραστηριότητας, η οποία βοήθησε στο να κατανοήσουν οι μαθητές τον «διαφορετικό» αγώνα που έδωσε ο Ρήγας για την επανάσταση (Τεκμήριο 40). Σε αυτό το σημείο οι μαθητές άνοιξαν το έγγραφο «Σχόλια 1», για να καταγράψουν τις σκέψεις τους ή και να απαντήσουν όπως θα χρειαστεί στις ερωτήσεις των

δραστηριοτήτων (Τεκμήριο 41), όπως και ξεκίνησαν να το κάνουν. Μετά, ξεκίνησε συζήτηση για το νόημα της 21^{ης} στροφής και για το τι εννοεί ο ποιητής με «το καθένα

Τεκμήριο 40

Τεκμήριο 41

τεχνικά». Παρόλες τις προσπάθειές μου, αλλά και τη σημαντική βοήθεια που πρόσφερα, οι μαθητές ήταν δύσκολο να ανακαλύψουν το νόημα των στίχων, αφού το μόνο που κατέθεσαν ως άποψη ήταν ότι δε γνώρισαν τουρκική σκλαβιά τα Ιόνια. Στη συνέχεια, η απαγγελία των στροφών 17-21 μας έδωσε τη δυνατότητα να συζητήσουμε για την υποδοχή που επεφύλαξαν οι Έλληνες στην ελευθερία, όταν αυτή «αποφάσισε» τον Ξεσηκωμό. Έτσι, αναφέρθηκαν η λαχτάρα του λαού για ελευθερία, το γεγονός της καταπίεσης των Ελλήνων στα χρόνια της Τουρκοκρατίας, δίνοντας έτσι τη «σκυτάλη» στην 4^η δραστηριότητα με την οποία προβλεπόταν εξ αρχής η απαγγελία των στροφών 3-8. Αμέσως μετά οι μαθητές άκουσαν την απαγγελία του Γιάγκου Αργυρόπουλου (Τεκμήριο 42). Στην αρχή η παράξενη φωνή και ο τρόπος απαγγελίας προξένησαν ορισμένα χαμογελάκια, αλλά στη συνέχεια,

μετά τις ανάλογες παρατηρήσεις οι μαθητές άκουσαν με προσοχή τόσο αυτήν την απαγγελία, όσο και την απαγγελία από τον Χρήστο Τσάγκα. Η τελευταία λίγο έλειψε

Τεκμήριο 42

να «χαλάσει» εκ νέου το κλίμα, μιας και η συγκεκριμένη απαγγελία είναι αρκετά «θεατρική» (Τεκμήριο 43). Ταυτόχρονα οι μαθητές επισκέφτηκαν και το βιβλίο της Ιστορίας ([σελ. 33](#)), για να διαβάσουν τα όσα αναφέρονται στις συνθήκες ζωής των

Τεκμήριο 43

υπόδουλων Ελλήνων (τεκμήριο 44). Κατόπιν οι μαθητές, αφού διάβασαν τις στροφές 9-14, θυμήθηκαν τις περιπτώσεις που είχαν συναντήσει στο κεφάλαιο με τα [προεπαναστατικά κινήματα](#), και συγκεκριμένα τα Ορλωφικά. Η συζήτηση συνεχίστηκε με την αναφορά μου στη διαφορά που εντοπίζεται μεταξύ της Ναυμαχίας του Ναβαρίνου και τη συμμαχική στάση των Μεγάλων Δυνάμεων προς την Ελλάδα, και στη στάση τους, που αναδύεται μέσα από τον Ύμνο εις την

Ελευθερίαν, στοιχείο που οι μαθητές είχαν την ευκαιρία να (ξανα)δουν επισκεπτόμενοι το βιβλίο της *Ιστορίας*, και συγκεκριμένα στη σελίδα 63 (Τεκμήριο 45).

Τεκμήριο 44

Αμέσως μετά, και αφού μεσολάβησε το διάλειμμα, αναλύθηκαν μέσα από ενδιαφέρουσα συζήτηση οι δύο πρώτοι στίχοι του Ύμνου, τονίζοντας ιδιαίτερα την απειλητική διάθεση της Ελευθερίας, τη βιασύνη της και την ανδρειοσύνη της. Αναφέρθηκε πόσο σπουδαίο αγαθό είναι η ελευθερία, που μόνο αυτός που είναι έτοιμος να πεθάνει γι' αυτήν το καταλαβαίνει, όπως πληροφορούνται οι μαθητές ότι σημαίνουν και τα λόγια του Δάντη στην αρχή του Ύμνου. Στη συνέχεια οι μαθητές

Τεκμήριο 45

σημείωσαν τις σκέψεις και τις απόψεις τους στο έγγραφο «Σχόλια1» (Τεκμήριο 46) για όλα αυτά που συζητήσαμε αλλά και τα άλλα που ακολούθησαν αμέσως μετά την απαγγελία της 2^{ης} στροφής. Οι μαθητές εντόπισαν τις στροφές που είναι ίδιες με την 2^η, και με λίγη βοήθεια κατανόησαν ότι αυτό το έκανε ο Σολωμός «περνώντας» από

μια ενότητα γεγονότων και καταστάσεων σε μια άλλη, υπενθυμίζοντας όμως και κάθε φορά την ανδρεία της ελευθερίας.

Τεκμήριο 46

Στο τέλος οι μαθητές ενημέρωσαν με τα νέα δεδομένα τις χρονογραμμές τους (τεκμήριο 47) και αποθήκευσαν όλα τα ανοιχτά αρχεία τους στον κοινόχρηστο φάκελο του εργαστηρίου. Τα κείμενα με τα οποία οι μαθητές αποτύπωσαν αυτά που συνάντησαν, συζήτησαν και κατανόησαν, είναι το βασικό αξιολογικό κριτήριο για τους μαθητές. Στα θετικά αξιολογείται η στάση των μαθητών τόσο στην ανάγνωση και απαγγελία των στροφών του Ύμνου, όσο και η συμμετοχή τους στις συζητήσεις.

Τεκμήριο 47

19η & 20ή διδακτική ώρα

8^η ημέρα

Η όγδοη ημέρα εφαρμογής ήταν η Τρίτη 11/3/2014, η οποία είχε προγραμματιστεί να είναι η τελευταία. Όμως εξαιτίας κάποιων παραγόντων οι οποίοι θα εξηγηθούν παρακάτω, ήταν τυπικά η προτελευταία. Οι μαθητές άνοιξαν το [9^ο φύλλο εργασίας](#) και επισκέφθηκαν τον ιστότοπο του [Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας](#) (Τεκμήριο 48) για να διαβάσουν την παγκόσμια απήχηση του Ύμνου εις την Ελευθερίαν, αλλά και τον ιστότοπο [ηλεκτρονικού περιοδικού](#), για να δουν την επιρροή του Σολωμού στους μεταγενέστερους, όπως λόγου χάριν ο Ελύτης.

Τεκμήριο 48

Οι μαθητές διάβασαν τις δύο πρώτες στροφές με τις οποίες τελειώνει ο Ελύτης το ποίημά του στο οποίο γίνεται σαφέστατη αναφορά στον Ύμνο και στη συμβολή του στην εξέλιξη και διαμόρφωση της ελληνικής γλώσσας (Τεκμήριο 49). Παρόμοιες αναφορές στον Σολωμό και την επιρροή που άσκησε στον ελληνικό πολιτισμό μπόρεσαν οι μαθητές να διαβάσουν στον ιστότοπο του [Δημήτρη Λιαντίνη](#), και συγκεκριμένα σε μια ομιλία του στη Ζάκυνθο (Τεκμήριο 50).

Τεκμήριο 49

Ακολούθησε συζήτηση για το κατά πόσο ο Σολωμός είναι ο εθνικός μας ποιητής, αφού στον Ύμνο παρουσιάζει και το σκληρό πρόσωπο των Ελλήνων και λογικά με αυτόν τον τρόπο «προσβάλλει» την ηρωική προσπάθεια των επαναστατημένων. Σε

Τεκμήριο 50

αυτό το σημείο μου δόθηκε η ευκαιρία να αναφέρω τη γνωστή ρήση του Σολωμού: «το έθνος πρέπει να θεωρεί εθνικό ό,τι είναι αληθές», για να αντιληφθούν οι μαθητές την υπέρβαση του Δ. Σολωμού να μιλάει για «αλήθεια» μέσα στη δίνη του εθνικισμού. Οι μαθητές βέβαια δεν κατανόησαν αμέσως την ουσία του ζητήματος, και γι' αυτό το συζητήσαμε περισσότερο. Έτσι, με ορισμένα παραδείγματα «σκληρής αλήθειας» έδωσα στους μαθητές να καταλάβουν ότι σε έναν πόλεμο και οι δύο πλευρές είναι σκληρές και απάνθρωπες, καθώς υπηρετούν η κάθε μία τον δικό της σκοπό. Πριν μεταβούμε στο Wordle, ρώτησα τους μαθητές ποια είναι τα δύο σημεία στα οποία ο ποιητής κρίνει αυστηρά τους Έλληνες, για να απαντήσουν οι μαθητές σωστά, όπως ήταν αναμενόμενο, αφού όπως είπαν «υπάρχουν πολλές στροφές με διχόνοια και σφαγές μέσα στον Ύμνο εις την Ελευθερίαν». Μετά οι μαθητές αντέγραψαν από το [Σπουδαστήριο Νέου Ελληνισμού](#) τους στίχους του Ύμνου και

Τεκμήριο 51

αμέσως μετά επισκέφθηκαν το διαδικτυακό περιβάλλον δημιουργίας συννεφολέξων [Wordle](#), για να επικολλήσουν τις 158 στροφές στον χώρο που προβλέπεται. Έτσι, με την κατάλληλη επεξεργασία, οι μαθητές δημιούργησαν τα συννεφολέξα τους (Τεκμήριο 51) και τα δημοσίευσαν στην Gallery του ιστοχώρου (Τεκμήριο 52). Μετά

Τεκμήριο 52

σχολιάσαμε τη συχνή χρήση «σκληρών» λέξεων στον Ύμνο, και βέβαια τη συχνή παρουσία της λέξης «ποού». Στη συνέχεια οι μαθητές επισκέφθηκαν ιστοσελίδα για να δουν ένα [χρονολόγιο του 1821](#), μιας και ο σύνδεσμος για το «χρονολόγιο» της Ελληνικής Βουλής δεν ήταν ενεργός, και να διορθώσουν με βάση αυτό τη δική τους χρονογραμμή (Τεκμήριο 53). Έτσι οι μαθητές άνοιξαν –χωριστά η κάθε ομάδα– τη χρονογραμμή τους για να συμπληρώσουν ό,τι έλειπε, για να ελέγξουν γενικά κατά πόσο σωστή είναι η δική τους καταγραφή (Τεκμήριο 54). Κατά τη γνώμη τους λίγα ήταν τα «λαθάκια» που έγιναν, σημασία έχει όμως ότι ασχολήθηκαν πολύ

Τεκμήριο 53

περισσότερο από ό,τι θα περίμενε κανείς, εμποδώνοντας με αυτόν τον τρόπο την εξέλιξη των γεγονότων κατά τα δύο πρώτα χρόνια της Επανάστασης του 1821.

Τεκμήριο 54

Σε αυτό το σημείο και ενώ είχαν μείνει 4 λεπτά έως ότου χτυπήσει το κουδούνι για διάλειμμα, πρότεινα στους μαθητές να αφήσουν το ιστολόγιο που προβλεπόταν να επισκεφθούν και να μεταβούν στη [Βικιπαίδεια](#), όπου επισκέφθηκαν την ιστοσελίδα με τον «Ύμνο εις την Ελευθερίαν» (Τεκμήριο 55). Οι μαθητές διάβασαν όσο πρόλαβαν, διότι το κουδούνι χτύπησε νωρίτερα από το προβλεπόμενο. Άλλωστε η ενασχόληση με τον Εθνικό Ύμνο προβλεπόταν να γίνει στην επόμενη εφαρμογή με πιο αναλυτικό τρόπο. Γι' αυτό και δε φρόντισα να βρεθεί ο χρόνος για να ασχοληθούν περισσότερο.

Τεκμήριο 55

Στη λίγη ώρα που συναντηθήκαμε όλοι μαζί, πρόλαβα να τους δώσω τον Ύμνο και να τους δώσω οδηγίες για την απαγγελία των 24 πρώτων στροφών. Η συμμετοχή των μαθητών στην πρόβα παρέλασης, στη χορωδία, σε έναν διαγωνισμό ζωγραφικής δεν άφησαν περιθώρια για να κάνουμε έστω και μία πρόβα της απαγγελίας (Τεκμήριο 56). Επειδή την επόμενη ημέρα το σχολείο θα πήγαινε να παρακολουθήσει μια

θεατρική παράσταση, αναγκαστικά η τελευταία ημέρα εφαρμογής θα ήταν η μεθεπόμενη (Πέμπτη 13/3/2014).

Τεκμήριο 56

Η τελευταία (ουσιαστικά) ημέρα εφαρμογής του σεναρίου μπορεί μάλλον να αξιολογηθεί θετικά, αφού τόσο από τις συζητήσεις, όσο και από τα σχόλια των μαθητών στα έγγραφα, διακρίνεται το «κέρδος» που αποκόμισαν οι μαθητές.

9^η ημέρα

Την Πέμπτη 13/3/2014 οι μαθητές, αφού τις προηγούμενες ημέρες πρόβαραν την απαγγελία τους στο σπίτι, στήθηκαν στη σειρά για να απαγγείλουν τον Εθνικό Ύμνο (Τεκμήριο 57). Αν και αρκετοί δεν ήταν τόσο έτοιμοι, το αποτέλεσμα είναι ότι αυτού του είδους η εμπλοκή των μαθητών με τις 24 στροφές του «Ύμνου εις την Ελευθερίαν»

τεκμήριο 57

μπορεί να χαρακτηριστεί ως επιτυχημένη τόσο στον παιδαγωγικό όσο και στον συναισθηματικό τομέα. Και βέβαια, η συγκεκριμένη «πρόσβαση» στη Λογοτεχνία προσφέρει τη δυνατότητα στον εκπαιδευτικό να τη διδάξει χωρίς να έχει τις γνώσεις και τις απαραίτητες δεξιότητες. Η απαγγελία των μαθητών, με εξαίρεση την πρώτη στροφή που θεώρησα σκόπιμο να απαγγείλω ο ίδιος, μαζί με την «αύρα» της είναι διαθέσιμη στο [YouTube](#).

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/-Α ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

1^ο Φύλλο Εργασίας

Δραστηριότητα 1

Ἡ Διχόνα, πὸν βαστάει
ἓνα σκῆπτρο ἢ δολερὴ
καθενὸς χαμογελάει,
πάρ' το, λέγοντας, κι ἐσύ.

Κεῖο τὸ σκῆπτρο πὸν σᾶς δείχνει,
ἔχει ἀλήθεια ὠραῖα θωριά·
μὴν τὸ πιᾶστε, γιατί ρίχνει
εἰσὲ δάκρυα θλιβερά

Τι περιγράφουν οι δύο αυτές στροφές;

Διαβάστε περισσότερα στο και στο σχετικό κεφάλαιο του βιβλίου της *Ιστορίας* της Στ' τάξης ([σελ.116](#)), όπου γίνεται λόγος για τις εμφύλιες διαμάχες της Επανάστασης και γράψτε τις σκέψεις σας. Γι' αυτόν τον λόγο, δημιουργήστε έγγραφο σε επεξεργαστή κειμένου όπου θα καταγράψετε τα συμπεράσματα και τις απόψεις σας γι' αυτά που θα συναντήσουμε και θα συζητήσουμε.

Δραστηριότητα 2

Έχετε διαβάσει ποτέ τον «Ύμνο εις την Ελευθερίαν» του Διονύσιου Σολωμού, όπως αναρωτιέται [κάποιος](#), τη «μητέρα» του Εθνικού μας Ύμνου; Επισκεφθείτε το [«Σπουδαστήριο Νέου Ελληνισμού»](#) και στη θέση «Αναζήτηση Τίτλων» πληκτρολογήστε «Ύμνος εις την Ελευθερίαν» και επιλέξτε τον μοναδικό σύνδεσμο. Αν θέλετε, μπορείτε να επιλέξετε τον σύνδεσμο που υπάρχει κάτω από την ερώτηση 3 στο κείμενο [«Ο μικρός μπουρλοτιέρης»](#), που οδηγεί απευθείας στον Ύμνο.

Δραστηριότητα 3

Συζητήστε στην ομάδα σας και μετά καταγράψτε την άποψή σας για θέματα όπως το περιεχόμενο, η γλώσσα, το μέγεθος του Ύμνου και την τεχνική του (στροφές, μέτρο, ομοιοκαταληξία).

Δραστηριότητα 4

Επειδή θα διαβάσουμε όλον τον «Ύμνο εις την Ελευθερίαν», πιθανόν κάποιες λέξεις να μην τις γνωρίζετε (όπως ίσως καταγράψατε πριν). Γι' αυτό μπορείτε κατά τη διάρκεια της ανάγνωσης να επισκεφθείτε το [Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής](#) και να αναζητήσετε την ερμηνεία των άγνωστων σε εσάς λέξεων.

Δραστηριότητα 5

Ανοίξτε το αρχείο «Χρονογραμμή του Ύμνου εις την Ελευθερίαν» και συμπληρώστε τις τρεις στήλες με τίτλους: Χρονολογία, Γεγονός ή Κατάσταση, Σχετικές στροφές. Σε αυτό το έγγραφο θα περάσετε τις χρονολογίες, για να μπορέσουμε στο τέλος να τα βάλουμε σε μια σειρά.

[επιστροφή](#)

2^ο Φύλλο Εργασίας

Δραστηριότητα 1

Απαγγείλετε τις στροφές 144-145. Για ποιο σκήπτρο μιλάει ο ποιητής; Διαβάστε τη στροφή 147. Συμφωνείτε με αυτό που αναφέρει ο ποιητής; Στη στροφή 156 αναφέρεται ο Άβελ. Γιατί; Γνωρίζετε κάτι άλλο σχετικό στη σύγχρονη Ιστορία;

Δραστηριότητα 2

Και άλλοι δημιουργοί προσπάθησαν να κάμουν το ίδιο με το Σολωμό, να «σταματήσουν» τη διχόνοια. Δείτε στο βιβλίο Ιστορίας της Στ' τάξης και διαβάστε στη [σελίδα 215](#), μια τέτοια προσπάθεια του Μίκη Θεοδωράκη.

Δραστηριότητα 3

Διαβάστε σιωπηρά και μετά απαγγείλετε τις στροφές 139-141. Τι λέει η θεά στον ποιητή; Σε ποιο θέμα αναφέρεται; Κάνετε το ίδιο και με τις στροφές 157-158. Σας αρέσει το τέλος του Ύμνου; Εκφράστε την άποψή σας πάνω σε αυτό.

Δραστηριότητα 4

Δείτε στη [σελίδα 116](#) του βιβλίου Ιστορίας της Στ' τάξης, τις πληροφορίες που δίνει αυτό για την κατάσταση που περιγράφει ο ποιητής.

Δραστηριότητα 5

Απαγγείλετε τις στροφές 140-158 και καταγράψτε τα συναισθήματα και τις σκέψεις σας.

[επιστροφή](#)

3^ο Φύλλο Εργασίας

Δραστηριότητα 1

Απαγγείλετε τις στροφές 134-139 και προσπαθήστε να εντοπίσετε το γεγονός. Ποιος ευλογεί στη στροφή 134; Γιατί είναι κρεμασμένος; Γιατί τον αποκαλεί αρχηγό της Εκκλησίας (στρ. 135); Διαβάστε σχετικά με αυτό το γεγονός στο βιβλίο της *Ιστορίας* της Γ΄ Γυμνασίου ([σελ. 30-31](#)), αφού στις Στ΄ τάξης του Δημοτικού δεν αναφέρει κάτι σχετικό με αυτό. Διαβάστε τώρα τις στροφές 113-116, όπου ο Σολωμός περιγράφει τα ίδια γεγονότα.

Δραστηριότητα 2

Διαβάστε σιωπηρά τη στροφή 137. Ποια είναι η κατάρα που αναφέρεται; Πώς την παρουσιάζει ο ποιητής στη στροφή 138; Παρατηρήστε τη στροφή 139. Προσέξτε με πόση μαεστρία ο Σολωμός περνά από το γεγονός με τον Πατριάρχη στην ανησυχία της Ελευθερίας για τη διχόνοια, ρίχνοντας μια «εντυπωσιακή» ποιητική γέφυρα.

Δραστηριότητα 3

Απαγγείλετε τη στροφή 130. Ποιος στέλνει τον κεραυνό; Εναντίον ποιου; Αν διαβάσετε τις στροφές 123-129 θα αντιληφθείτε την αναφορά του ποιητή στη θάλασσα, μιας και είναι συνυφασμένη με την ελληνική ιστορία. Επισκεφθείτε το Ψηφιακό Σχολείο και συγκεκριμένα δείτε στη [σελίδα 103](#), του βιβλίου *Ιστορίας* της Στ΄ τάξης, σε ποιο γεγονός αναφέρεται ο ποιητής στη στροφή 130. Διαβάστε επίσης και τις σημειώσεις που έχει κρατήσει ο ίδιος κάτω από τον «Ύμνο εις την Ελευθερίαν», για να σιγουρευτείτε ότι το βρήκατε. Στο βιβλίο μπορείτε ακόμα να διαπιστώσετε τη συμβολή της ναυτιλίας στον Αγώνα του 1821. Συμπληρωματικά απαγγείλετε και τις στροφές 131-133.

[επιστροφή](#)

4^ο Φύλλο Εργασίας

Δραστηριότητα 1

Διαβάστε σιωπηρά της στροφές 88-120. Πού γίνονται αυτά τα γεγονότα (στρ. 88); Πότε λαμβάνουν χώρα (στρ. 97); Γιατί αναφέρεται ο Αχελώος (στρ. 105-111); Ποιοι είναι οι νικητές και ποιοι οι ηττημένοι; Μπορείτε να το αντιληφθείτε διαβάζοντας τη στροφή 112. *Δραστηριότητα 2*

Το γεγονός που περιγράφεται παραπάνω θεωρείται «μικρό» για τη διάρκεια της επανάστασης, γι' αυτό δεν αναφέρεται σε κάποιο σχολικό βιβλίο. Επισκεφθείτε τη [Βικιπαίδεια](#) και πληκτρολογήστε «Πρώτη πολιορκία του Μεσολογίου».

Δραστηριότητα 3

Η μάχη αυτή κερδήθηκε όχι μόνο με τα όπλα αλλά και με τη διπλωματία. Ποιους διακρίνετε στο κείμενο να έχουν αναλάβει αυτό το έργο; Συγκρίνετε την περιγραφή του κειμένου για το διάβα του Αχελώου από τους Τούρκους με τις αντίστοιχες στροφές του Ύμνου. Έπαιξε ρόλο η διαφωνία των δύο πασάδων και η διένεξή τους με τον τρίτο στην έκβαση της μάχης;

Δραστηριότητα 4

Από αυτά που διαβάσατε θεωρείτε ότι δικαιολογημένα ο Σολωμός συμπεριέλαβε αυτό το γεγονός στον Ύμνο του; Τι τον οδηγεί –εκτός της σπουδαιότητάς του– να το εντάξει στις στροφές του Ύμνου;

Δραστηριότητα 5

Απαγγείλετε τις στροφές 113-116 πάλι. Τι παρατηρείτε; Πού αναφέρονται;

Ο Σολωμός σε πολλά σημεία στον Ύμνο προσπαθεί να δικαιολογήσει τις αγριότητες των Ελλήνων, άποψη που βρίσκει σύμφωνο και τον Δημήτρη Λιαντίνη, στην [ομιλία του](#) στις 8-4-1998 στη Ζάκυνθο (πάνω στις δύο στροφές του Ύμνου).

Τη δική σας άποψη θα την καταθέσετε στο τέλος, εφόσον έχετε διαβάσει ολόκληρο τον Ύμνο.

[επιστροφή](#)

5^ο Φύλλο Εργασίας

Δραστηριότητα 1

Απαγγείλετε τη στροφή 121. Σας θυμίζει τίποτε; Αν όχι, ρίξτε μια ματιά στις σημειώσεις του ποιητή στο τέλος της ιστοσελίδας μετά τον Ύμνο. Δείτε και μια παρόμοια εικόνα μ' αυτήν διαβάζοντας και στη συνέχεια απαγγέλλοντας τις στροφές 83-86. Παρατηρήστε την ειδυλλιακή εικόνα που δίνει ο ποιητής και προσπαθήστε να καταλάβετε τι εννοεί ακριβώς στην 85^η στροφή.

Δραστηριότητα 2

Διαβάστε και απαγγείλετε τις στροφές 31-34. Κι εδώ ο Σολωμός παρουσιάζει μια θεά σκληρή και απάνθρωπη. Έχει δίκιο; Δικαιολογείται αυτή η «θανατερή» της ορμή;

Δραστηριότητα 3

Η στροφή 34 δείχνει ξεκάθαρα το κριτήριο της ανδρείας για τον Σολωμό. Τι νομίζετε ότι τον επηρεάζει σε αυτό; Διαβάστε και τις παρακάτω απόψεις και καταθέστε το δικό σας συμπέρασμα.

- «Με φωτιά και με μαχαίρι πάντα ο κόσμος προχωρεί»,
(Νίκος Γκάτσος στον «Κεμάλ» του Μάνου Χατζηδάκι)
- «Η βία είναι μαμή της Ιστορίας»
(Κάρλ Μάρξ)

[επιστροφή](#)

6^ο Φύλλο Εργασίας

Δραστηριότητα 1

Διαβάστε την 35^η στροφή. Από εδώ ξεκινά η πτώση της Τριπολιτσάς. Διαβάστε επίσης τις στροφές 36-37. Παρατηρήστε στην 37^η στροφή το σημείο όπου γίνεται λόγος για παιδιά. Τι εννοεί ο ποιητής; Ρίξτε μια ματιά στις σημειώσεις του.

Δραστηριότητα 2

Ένας από σας θα απαγγείλει τις υπόλοιπες στροφές έως την 73 με εμφατικό τρόπο, ώστε να μας μεταφέρει στο κλίμα της μάχης.

Δραστηριότητα 3

Εστιάστε στη στροφή 50. Τι μπορούμε να δούμε εδώ; (το έχουμε ήδη συναντήσει προηγουμένως). Πώς μπορεί ο Σολωμός και δικαιολογεί αυτά που συμβαίνουν τόσο στη 45^η όσο και στην 48^η στροφή;

Δραστηριότητα 4

Οι στροφές 64-66 μας δείχνουν μια άγρια εικόνα. Εκτιμήστε το μέγεθος του κακού.

Δραστηριότητα 5

Επισκεφθείτε στο Ψηφιακό Σχολείο το βιβλίο *Ιστορίας* της Στ' τάξης και συγκεκριμένα τη [σελίδα 99](#), και διαβάστε για το γεγονός της πτώσης της Τριπολιτσάς. Κάντε τις απαραίτητες συγκρίσεις μεταξύ του ιστορικού κειμένου και του ποιήματος. Καταγράψτε τις διαφορές αλλά και τις ομοιότητες.

Δραστηριότητα 6

Απαγγείλετε τις στροφές 75-82. Ποια πόλη αναφέρεται; Γνωρίζετε τι έγινε εκεί; Γιατί «πείναν και θανατικών» μαζί; Σας θυμίζει τίποτε; Διαβάστε ξανά της στροφές 81-82. Τι καταλαβαίνετε; Τι έχει συμβεί; Γιατί αναφέρεται ο Λεωνίδας στην 78^η στροφή;

Δραστηριότητα 7

Επισκεφθείτε το βιβλίο Ιστορίας της Στ' τάξης και τη [σελίδα 107](#), για να διαβάσετε σχετικά με αυτό το ιστορικό γεγονός. Κάντε τις συγκρίσεις μεταξύ των δύο λόγων: του ποιητικού και του ιστορικού, και καταγράψτε οτιδήποτε ενδιαφέρον.

[επιστροφή](#)

7^ο Φύλλο Εργασίας

Δραστηριότητα 1

Μεταβείτε στη [σελίδα 80](#) του βιβλίου Ιστορίας της Στ΄ τάξης και διαβάστε τις «Ματιές στο παρελθόν». Πώς φάνηκε στους ξένους η ελληνική επανάσταση; Ήταν απαραίτητη η «θυσία» του Υψηλάντη; Γιατί η Ρωσία δεν υποστήριξε τον Υψηλάντη; Στο βιβλίο *Ιστορίας* της Γ΄ Γυμνασίου μπορείτε να διαβάσετε στη [σελίδα 35](#) για τη στάση που κράτησαν οι Μεγάλες Δυνάμεις απέναντι στον ελληνικό ξεσηκωμό.

Δραστηριότητα 2

Εντελώς διαφορετικά, αλλά ποιητικά, μπορείτε να διακρίνετε τη στάση των ξένων στο ελληνικό ζήτημα απαγγέλλοντας τις strofές 24-30 του «Ύμνου εις την Ελευθερίαν». Δείτε τη στάση της Αγγλίας στις strofές 24-25, της Ρωσίας στην 24^η stroφή, αλλά και αυτήν της Αυστρίας στη stroφή 26. Ποιος είναι ο «σκασμένος» σύμφωνα με αυτά που διαβάσατε στα βιβλία Ιστορίας; Γιατί αναφέρεται το Αιγαίο στη stroφή 25; Γιατί ο ποιητής αποκαλεί «θηρίο» την Αγγλία;

Δραστηριότητα 3

Η ερώτηση «πού είναι οι Αμερικάνοι;» βρίσκει απάντηση στην ανάγνωση της 22^{ης} stroφής του Ύμνου. Οι πρόσφατα απελευθερωμένες Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής χαίρονται για τον ξεσηκωμό των Ελλήνων και ο Πρόεδρός τους συμπαρίσταται στο δράμα των Ελλήνων. Διαβάστε το [Διάγγελμα](#) του Προέδρου Μονρόε στις 4 Δεκεμβρίου του 1822 και σχολιάστε τη στάση του λαμβάνοντας υπόψη και τη δήλωσή του: «το όνομα της Ελλάδας γεμίζει το νου και την καρδιά με τα υψηλότερα αισθήματα».

Δραστηριότητα 4

Στο ίδιο μήκος κύματος κινούνται και οι Ισπανοί, όπως διαβάζετε στην 23^η στροφή. Γιατί πιστεύετε ότι μας υποστηρίζουν; Γιατί μας χαιρετά το «λιοντάρι το Ισπανό»;

[επιστροφή](#)

8^ο Φύλλο Εργασίας

Δραστηριότητα 1

Διαβάστε τη 18^η στροφή, που αφορά τον Ρήγα. Τι γνωρίζετε γι' αυτόν; Διαβάστε στο βιβλίο Ιστορίας της Στ' τάξης και στη [σελίδα 59](#), μερικά στοιχεία για τη ζωή του. Πώς βοήθησε στον αγώνα; Ποια ήταν τα όπλα του;

Δραστηριότητα 2

Στη στροφή 21 υπάρχει ο στίχος: «το καθένα τεχνικά». Τι εννοεί ο ποιητής; Τι ήταν «τεχνικά» φτιαγμένο; Γιατί αναφέρεται με αυτόν τον τρόπο ο Σολωμός στα Ιόνια Νησιά, τα οποία τότε ήταν υπό Γαλλική και Αγγλική κατοχή;

Δραστηριότητα 3

Απαγγείλετε τις στροφές 17-21. Συζητήστε στην ομάδα σας ζητήματα όπως τι είχε προηγηθεί όλων αυτών που διαβάσατε έως τώρα στον Ύμνο. Τι ήταν αυτό που ξεσήκωσε τους Έλληνες;

Δραστηριότητα 4

Για να το μάθετε, θα πρέπει να διαβάσετε τις στροφές 3-8, όπου περιγράφεται η προεπαναστατική κατάσταση της χώρας. Αφού τις διαβάσετε, ακούστε τις (μαζί με τις δύο πρώτες) σε μια «χορταστική» απαγγελία από τον Γιάγκο Αργυρόπουλο και σε μια «θεατρική» από τον Χρήστο Τσάγκα. Θα τις βρείτε στην ιστοσελίδα του «Σπουδαστήριου Νέου Ελληνισμού» στο τέλος, μετά τον Ύμνο και τις σημειώσεις-σχόλια του ποιητή. Γράψτε τα συναισθήματά σας και ελεύθερα τις σκέψεις σας, αφού διαβάσετε στο βιβλίο Ιστορίας της Στ' Τάξης και στη [σελίδα 33](#), την περιγραφή της ζωής των Ελλήνων στα χρόνια της Τουρκοκρατίας και τα δεινά που υφίσταντο.

Δραστηριότητα 5

Ακούστε από τις προαναφερόμενες απαγγελίες τις στροφές 9-14. Διαβάστε τις σιωπηρά και συζητήστε μεταξύ σας για το θέμα που πραγματεύονται. Ποιες είναι οι «θύρες» στη στροφή 10; Τι εννοεί ο ποιητής στη στροφή 11; Διαβάστε στο βιβλίο Ιστορίας της Στ' τάξης ([σελ. 63](#)), για να αντιληφθείτε την άρνηση για βοήθεια από τις ξένες Δυνάμεις.

Δραστηριότητα 6

Ακούστε πάλι τις δύο πρώτες στροφές. Συζητήστε για το νόημα των στροφών. Είναι τυχαία πρώτες ή επιμελώς χρησιμοποιούνται από τον ποιητή ως ξεκίνημα που αρμόζει σε έναν Ύμνο; Ποιο είναι το πρόσωπο που χαιρετίζει ο ποιητής; Πώς βλέπει τη μορφή του; Γιατί κρατά σπαθί;

Δραστηριότητα 7

*«Ψάλλω την Έλευθερία, πὸν εἶναι τόσο ἀγαπητή, καθὼς γνωρίζει ὅποιος γι' αὐτὴν
γίνεται ἀρνητὴς κι' αὐτῆς τῆς ζωῆς»*

Αυτή είναι η μετάφραση των στίχων του μεγάλου ποιητή Δάντη που χρησιμοποιεί ως εισαγωγή στον Ύμνο του ο Διονύσιος Σολωμός, όπως είδαμε στην αρχή. Ποια κοινά σημεία βρίσκεται με τον Σολωμό; Τι υποστηρίζει ο Δάντης;

Δραστηριότητα 8

Η δεύτερη στροφή όπως θα αντιληφθήκατε επαναλαμβάνεται σε αρκετά σημεία του Ύμνου. Εντοπίστε τις στροφές που είναι ίδιες με τη δεύτερη και σκεφθείτε γιατί ο ποιητής χρησιμοποιεί αυτή την τακτική. Τι θέλει να πετύχει με αυτό; Καταγράψτε τις σκέψεις σας, αφού συζητήσετε στις ομάδες σας για την ανδρεία που προσδίδει ο ποιητής στην Έλευθερία και για την πηγή αυτής της ορμής και βίας που δεν είναι άλλη από την Ιστορία των προγόνων.

[επιστροφή](#)

9^ο Φύλλο Εργασίας

Δραστηριότητα 1

Διαβάσατε ένα σπουδαίο ποιητικό και συμβολικό έργο. Την απήχησή του παγκοσμίως μπορείτε να τη δείτε επισκεπτόμενοι τον ιστότοπο του [Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας](#), Την επιρροή του Σολωμού και συγκεκριμένα του Ύμνου σε ποιητές όπως για παράδειγμα ο Ελύτης μπορείτε να την αντιληφθείτε σε σχετική με το θέμα [ιστοσελίδα](#).

Δραστηριότητα 2

Επισκεφθείτε τον ιστότοπο του συγγραφέα, φιλόσοφου, παιδαγωγού και ποιητή [Δημήτρη Λιαντίνη](#), για να διαβάσετε την ομιλία του στη Ζάκυνθο (8-4-1998) για τον Διονύσιο Σολωμό. Ποια είναι η γνώμη του για τον ποιητή; Τι πρόσφερε ο Σολωμός περισσότερο στον Αγώνα σύμφωνα με την άποψη που αναπτύσσει στην ομιλία του; Διαβάστε και την άποψη του Οδυσσέα Ελύτη για τον Σολωμό, που υπάρχει παρακάτω (μετά τον στίχο «Όποιος ελεύθερα συλλογάται, συλλογάται καλά»).

Δραστηριότητα 3

Γιατί ο Σολωμός θεωρείται ο «Εθνικός ποιητής» μας; Πώς κρίνετε τη γλώσσα που χρησιμοποιεί στον «Ύμνο εις την Ελευθερίαν»; Ο ποιητής κρίνει αυστηρά τους Έλληνες σε δύο σημεία. Ποια είναι αυτά; Ποια είναι η έκτασή τους μέσα στον Ύμνο;

Δραστηριότητα 4

Για να δείτε διαφορετικά τη «σκληρή» γλώσσα που χρησιμοποιεί ο Σολωμός στον Ύμνο, όταν περιγράφει βίαιες σκηνές, αντιγράψτε όλες τις στροφές του Ύμνου. Μεταβείτε στο www.wordle.net, επιλέξτε «Create» και επικολλήστε τις στο λευκό πλαίσιο. Κατόπιν πατήστε «Go». Δείτε τις λέξεις που υπάρχουν στον Ύμνο με τη μεγαλύτερη συχνότητα (όσο πιο πολλές φορές τόσο πιο μεγάλη είναι η λέξη στην εικόνα). Με την επιλογή «Randomize» μπορείτε να αλλάξετε την εικόνα μέχρι να βρείτε κάποια που σας αρέσει περισσότερο. Σχολιάστε τη συχνότητα των λέξεων που βλέπετε στον «Ύμνο εις την Ελευθερίαν» και καταγράψτε τις απόψεις σας.

Δραστηριότητα 5

Επισκεφθείτε τον ιστότοπο της Ελληνικής Βουλής, πατήστε στο σύνδεσμο [«Χρονολόγιο»](#), για να κατέβει ένα αρχείο, στο οποίο όταν το ανοίξετε θα δείτε μια χρονογραμμή σαν και αυτήν που συμπληρώσατε. Συγκρίνετε το περιεχόμενο των δύο αρχείων και διορθώστε ό,τι τυχόν έχετε κάνει λάθος.

Δραστηριότητα 6

Μεταβείτε σε [ιστολόγιο](#), στο οποίο θα διαβάσετε και άλλες πληροφορίες μαζί με αυτά που ξέρετε. Οι δύο πρώτες στροφές αποτελούν τον Εθνικό μας Ύμνο. Προσέξτε τον ιδιαίτερο τρόπο γραφής του ιστολογίου. Ξέρετε κάτι σχετικό; Για περισσότερες και πιο έγκυρες πληροφορίες μεταβείτε στη [Βικιπαίδεια](#) και πληκτρολογήστε «Ύμνος εις την Ελευθερίαν» στο σημείο «Αναζήτηση».

Δραστηριότητα 7

Μπορείτε να ακούσετε τον Εθνικό Ύμνο πατώντας το κατάλληλο κουμπί που βλέπετε δεξιά στην ιστοσελίδα και να τον τραγουδήσετε. Αυτήν τη φορά καθιστοί!

[επιστροφή](#)

Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Επειδή η εφαρμογή του σεναρίου διήρκησε περισσότερες ώρες από το προβλεπόμενο δεν υπήρχε χρόνος για περαιτέρω επέκταση. Γι' αυτό οι προβλεπόμενες –από το αρχικό σενάριο– διαφορετικές εκδοχές παραμένουν ως έχουν, εκτός από την ηχογράφιση της απαγγελίας των στίχων του «Ύμνου εις την Ελευθερίαν» από τους μαθητές, η οποία πραγματοποιήθηκε. Έτσι, η συλλογή περισσότερων πληροφοριών για τον Εθνικό μας Ύμνο και για τους δημιουργούς του με τη μορφή βιογραφίας, αλλά και η ακρόαση περισσότερων εκτελέσεών του, θα μπορούσαν να ήταν μερικές από τις διαφορετικές εκδοχές εφαρμογής του παρόντος σεναρίου. Επίσης, θα ήταν ενδιαφέρον να συγκριθούν οι στίχοι του ελληνικού ύμνου με στίχους εθνικών ύμνων άλλων χωρών.

Τέλος, μια προέκταση, περισσότερο εικαστική, θα ήταν να αναθέσουμε στους μαθητές να ζωγραφίσουν το πορτρέτο της Ελευθερίας, όπως «βγαίνει». Οι στίχοι του Σολωμού αναμένεται να δώσουν το κατάλληλο ερέθισμα αλλά και την έμπνευση για κάτι τέτοιο.

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Η εφαρμογή ξεκίνησε με αρκετό ενδιαφέρον από την πλευρά των μαθητών, μιας και η πρωτοτυπία του «μαθήματος» προδίκαιε ευχάριστο περιβάλλον με ενδιαφέρουσες δραστηριότητες. Αν και θα περίμενε κανείς να κουράσει τους μαθητές σε σημείο να βαρεθούν, απεναντίας οι 20 ώρες εφαρμογής του σεναρίου σε καμία περίπτωση δεν οδήγησαν τους μαθητές σε διαμαρτυρίες και αντιδράσεις. Το αντίθετο μάλιστα, αφού οι μαθητές κατά τη διάρκεια της εφαρμογής απήγγελλαν συνεχώς τον Ύμνο, πιέζοντας αρκετά για τη συμμετοχή τους στη σχολική εορτή. Εκτός όμως από τη χαρά, τον ενθουσιασμό και την ικανοποίηση, οι μαθητές υλοποιώντας τις δραστηριότητες ήρθαν σε επαφή με τον ποιητικό λόγο και γνώρισαν καλά μια πτυχή

της Λογοτεχνίας, είδαν μια άλλη «γλώσσα» ασυνήθιστη σε αυτούς (όχι μόνο), άκουσαν στίχους πρωτότυπους και έμαθαν λεπτομέρειες για το ποίημα, μέρος του οποίου αποτελεί τον εθνικό ύμνο της χώρας. Επίσης, η διαφορετική μελέτη και προσέγγιση των δύο πρώτων χρόνων της επανάστασης με αυτόν τον τρόπο, έδωσε τη δυνατότητα στους μαθητές να κάνουν τις συγκρίσεις τους μεταξύ ιστορικού και λογοτεχνικού λόγου. Χωρίς να μπορεί κανείς να υποστηρίξει ότι η εφαρμογή του συγκεκριμένου σεναρίου άλλαξε το μαθησιακό υπόβαθρο των μαθητών καθιστώντας τους «αριστούχους» με αυτόν τον τρόπο, σίγουρα όμως οι μαθητές πιστεύω ότι θα θυμούνται κάθε φορά που ακούνε τον Εθνικό Ύμνο ή θα ασχολούνται (στο Γυμνάσιο και το Λύκειο) με τον Σολωμό, επειδή πάνω απ' όλα «έζησαν» την εφαρμογή και γι' αυτόν τον λόγο έδειχναν καθ' όλη τη διάρκεια εφαρμογής «εξοικειωμένοι» με το περιεχόμενο του Ύμνου εις την Ελευθερίαν.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Μέντελσον-Μπαρτόλντι, Κ. 2011. *Επίτομη Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασης*, απόδοση Ελένη Γαρίδη, Αθήνα: Χ.Κ.Τεγόπουλος Εκδόσεις ΑΕ.

Κολιόπουλος, Ι. κ.ά. 2012. *Ιστορία του Νεότερου και σύγχρονου κόσμου*, σχολικό εγχειρίδιο Στ' Δημοτικού, Αθήνα: Βιβλιοσυνεργατική ΑΕΠΕΕ.

Λούβη, Ε. & Δ. Ξιφάρας. 2012. *Νεότερη και σύγχρονη Ιστορία*, σχολικό εγχειρίδιο Γ' Γυμνασίου, Αθήνα: Ν. Λιάπης Βιβλιοδετική ΑΕ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Χρονογραμμή του Ύμνου εις την Ελευθερίαν		
Χρονολογία	Γεγονός ή κατάσταση	Σχετικές στροφές

[επιστροφή](#)